

Kwaliteitskader JeugdzorgPlus bij VIGO

(voorheen CONRISQ Groep)

Inleiding

Als een jongere ernstige gedragsproblemen laat zien, kan opname in een instelling voor JeugdzorgPlus (gesloten jeugdzorg) nodig zijn. JeugdzorgPlus is de meest vergaande en intensieve interventie in de jeugdzorg. Het betekent behandeling met gedwongen opname. De beslotenheid/ geslotenheid voorkomt dat de jongere zich kan onttrekken aan de zorg of dat anderen die zorg onmogelijk maken. Een gesloten plaatsing is alleen mogelijk met een machtiging van de kinderrechter.

Binnen VIGO zijn 2 gecertificeerde JeugdzorgPlus-instellingen actief:

- OG Heldringstichting (Zetten)
- Bijzonder Jeugdwerk (Deurne)

JeugdzorgPlus biedt een jongere bescherming en maakt behandeling onontkoombaar. Door een positief en veilig opvoedklimaat te creëren dat aansluit bij de behoefte van de jongere, bereiken wij dat de jongere weer gaat openstaan voor hulp.

JeugdzorgPlus is bedoeld als een kans op ontwikkeling en nadrukkelijk niet als straf. Het is onze overtuiging dat een gesloten plaatsing voor sommige jongeren tijdelijk noodzakelijk is om hun ontwikkeling weer op gang te brengen en behandeling mogelijk te maken. We bieden deze jongeren volop ontwikkelkansen in een veilige, beschermende setting die is aangepast aan hun ontwikkelbehoefte.

Het gaat bij JeugdzorgPlus om een zeer kleine en kwetsbare groep die onze volle aandacht verdient. Jongeren van wie de ouders en omgeving vaak alle hoop op een goede toekomst hebben verloren. Wij geven deze jongeren niet op, wat er ook gebeurt. Met JeugdzorgPlus willen we bereiken dat zij weer een duurzaam toekomstperspectief krijgen en op passende wijze kunnen meedoen in de samenleving. Dit stelt hoge eisen aan de kwaliteit van zorg.

In dit document beschrijven wij:

- Onze visie op de behandeling van jongeren/gezinnen met zeer risicovol gedrag;
- Hoe wij ons met JeugdzorgPlus positioneren binnen de samenleving en binnen de jeugdzorg;
- Aan welke kwaliteitseisen JeugdzorgPlus binnen VIGO dient te voldoen.

Ontwikkelkansen voor de meest kwetsbare jongeren

De doelgroep van JeugdzorgPlus is zeer divers, zowel qua problematiek als ontwikkelingsniveau. Het enige wat deze jongeren feitelijk gemeen hebben is dat ze beschermd moeten worden tegen zichzelf en/of hun omgeving. Het gaat over het algemeen om ernstig beschadigde jongeren (12-18 jaar) met een complexe en hardnekkige problematiek. Behalve ernstige gedragsproblemen, lijden zij in veel gevallen onder een psychiatrische stoornis en één of meer trauma's (bijv. slachtoffer zijn van misbruik). Veel van hen zijn opgegroeid in gezinnen waar al generaties lang ernstige problemen spelen. Deze jongeren hebben veelal eerdere hulp ontvangen (in de thuisomgeving, ambulante of in een open behandelgroep), maar zonder het gewenste resultaat omdat de geboden zorg niet intensief genoeg was of omdat de jongere zich aan de zorg bleef onttrekken.

Risicovol gedrag

Kenmerkend voor deze jongeren is dat ze risicovol gedrag laten zien naar hun omgeving (overlast, agressie, delicten, radicalisering) en/of risicovol gedrag naar zichzelf (zelfbeschadiging, suïcidaal gedrag). Sommige van deze jongeren lopen gevaar omdat zij slachtoffer zijn geworden van misbruik,

mensenhandel of uitbuiting. Het gedrag van deze jongeren wordt veelal gestuurd vanuit angst, een laag zelfbeeld en wantrouwen naar de wereld om hen heen. Dat maakt dat ze niet open staan voor behandeling en hun ontwikkeling ernstig vastloopt. Ouders, docenten en hulpverleners verliezen hun grip op de jongere, die steeds risicovoller gedrag laat zien. De kinderrechter kan in een dergelijk situatie besluiten dat gesloten jeugdzorg geïndiceerd is en een gesloten machtiging afgeven. Op dat moment komt JeugdzorgPlus in beeld.

Aantal jongeren

Circa 1 op de 10 Nederlandse jongeren kreeg in 2018 enige vorm van jeugdhulp. Bij JeugdzorgPlus zijn die aantallen veel kleiner. Daar gaat het slechts om 1 op de 1000 jongeren. Landelijk verblijven jaarlijks ongeveer 1500 jongeren in JeugdzorgPlus (bron NJI). Dit zijn jongeren die niet bereikbaar blijken te zijn voor lichtere vormen van hulp. Binnen onze twee JeugdzorgPlus-instellingen worden jaarlijks zo'n 250 jongeren behandeld.

Randvoorwaarden voor kwaliteit

VIGO gelooft dat alle jongeren zich kunnen ontwikkelen, hoe groot hun problemen ook zijn. JeugdzorgPlus biedt jongeren een breed scala aan ontwikkelkansen, waardoor iedere jongere succesvol kan zijn, op zijn/haar eigen niveau en tempo. Bij JeugdzorgPlus is het van groot belang dat de zorg wordt uitgevoerd vanuit een sterk pedagogisch kader in samenwerking met de jongere en ervaringsdeskundigen. JeugdzorgPlus kan in onze ogen pas effectief zijn als aan de volgende randvoorwaarden wordt voldaan:

- Een intensieve samenwerking met verwijzers en behandelaren in het voor- en na-traject om een warme overdracht te faciliteren.
- Een intensieve samenwerking met en/of behandeling van het (gezins)systeem.
- Een positief, ontwikkelingsgericht pedagogisch klimaat met nabijheid en bescherming.
- Goed opgeleide, sensitieve professionals die ook onder extreme omstandigheden rustig en empathisch weten te blijven.
- Perspectief voor de jongere op alle leefgebieden, vastgelegd in een toekomstplan.
- Een geïntegreerd dagprogramma (opvoeding, behandeling en talentontwikkeling).
- Voldoende differentiatie binnen het aanbod om elke cliënt passende hulp te kunnen bieden.
- Een systematische diagnostiek en taxatie van zowel krachten als risico's (voor, tijdens en na).
- Juridische borging van de rechten van jongeren met verantwoorde inzet van vrijheidsbeperking.
- Continue kwaliteitsverbetering door onderzoek, innovatie en samenwerking.
- Een organisatie die in staat is om te leren van de feedback van jongeren en ouders.

JeugdzorgPlus en de samenleving

Hoe gaan we als samenleving en overheid om met een jongere die grote risico's loopt en/of veroorzaakt? Hoe sluiten we aan bij een jongere die zichzelf beschadigt, suïcidaal is, een groot risico loopt om slachtoffer te worden van mensenhandel of dreigt te radicaliseren?

Eigen kracht: vanzelfsprekend of niet?

De jeugdzorg anno nu is bij voorkeur licht, kort van duur en dichtbij (t)huis. Dat is onder meer te lezen in het actieprogramma 'Zorg voor de Jeugd' dat erop aanstuurt dat kinderen 'zo thuis mogelijk' opgroeien en dat het liefst geen enkele jongere meer in de gesloten jeugdzorg wordt geplaatst. Wijkteams hebben de opdracht om gezinnen thuis, op basis van eigen kracht weer op de rit te helpen. Uiteraard onderschrijven wij deze opdracht: Voor het overgrote deel van de jeugd is het prima om 'zo thuis mogelijk' op te groeien, maar we realiseren ons ook dat dit voor een kleine groep jongeren niet haalbaar is. Bijvoorbeeld omdat de omgeving te onveilig is, of omdat het gedrag van het kind een te groot risico vormt. Als 'eigen kracht' niet vanzelfsprekend is, kan een specialistische ontwikkelomgeving tijdelijk uitkomst bieden. Het uitgangspunt van JeugdzorgPlus blijft daarbij dat

een jongere zich zoveel mogelijk ontwikkelt binnen de eigen omgeving en dat ouders maximaal verantwoordelijk blijven voor de dagelijkse opvoeding en verzorging van hun kind.

Stepped care versus matched care

Veel gemeenten gaan uit van 'stepped care', waarbij men insteekt met lichte zorg en pas opschaalt als het moeilijker wordt. VIGO pleit daarentegen voor 'matched care': Meteen de best passende zorg bieden, niet lichter of zwaarder dan noodzakelijk. Alleen als jongeren een passende structuur en bescherming krijgen aangeboden, ontstaat ruimte voor eigen kracht en meedoen. 'Meteen het juiste doen is beter dan het stapelen van zorg', zegt ook de Inspectie naar aanleiding van calamiteitenonderzoek.

Incidenten en escalaties

In onze samenleving en in de media bestaat een ambivalente houding tegenover zorg die (tijdelijk) de vrijheid van mensen inperkt. Kinderen, jongeren en gezinnen moeten alle ruimte krijgen om regie te houden over hun eigen leven. Dwang en drang zijn uit den boze. Aan de andere kant is de overheid extreem kritisch als het gaat om incidenten. Zodra zich een ernstig incident voordoet (een gezinsdrama of een jongere die ernstig ontspoot), worden zware maatregelen zoals opsluiting en streng toezicht geëist. Waar het ene moment nog de eigen kracht en autonomie van het individu voorop staan, wordt het volgende moment doorgeschoten naar complete risicobeheersing. Beide situaties zijn in onze optiek onwenselijk. We willen allemaal dat deze jongeren zelfredzaam worden en een goede toekomst krijgen, maar wél op een verantwoorde manier. Teveel uitgaan van de eigen kracht van jongeren en gezinnen, doet het aantal incidenten en escalaties alleen maar toenemen. Tegelijkertijd betekent te veel sturen op risicobeheersing, dat jongeren de kans ontnomen wordt om te leren van fouten en zich te ontwikkelen tot autonome volwassenen.

Balans tussen eigen kracht en risicobeheersing

VIGO is van mening dat een zorgtraject altijd een verantwoorde mix dient te zijn van beschermen/ beveiligen van een jongere (risicobeheersing) en het stimuleren van eigen kracht. Dat is een kwestie van balanceren in plaats van polariseren. Een zorgtraject moet in onze visie altijd beginnen met een systematische en zorgvuldige analyse van krachten en kwetsbaarheden. Zowel van de jongere als van zijn netwerk. Hoeveel toezicht, bescherming of beveiliging is nodig? Wat kunnen het gezin en het netwerk zelf opvangen? Bij VIGO gebruiken we de START:AV, een wetenschappelijk gevalideerd risicotaxatie-instrument, waarmee we op alle leefgebieden de risicofactoren en beschermende factoren in kaart kunnen brengen. De START:AV bevat een vragenlijst die multidisciplinair wordt ingevuld door gedragswetenschappers, groepsleiding en docenten. Ook de mening van ouders en jongeren wordt hierin meegenomen. Door krachten en kwetsbaarheden structureel te evalueren, verkleinen we de kans op blinde vlekken en zijn we in staat om daadwerkelijk 'matched care' te bieden.

Inzet van START:AV

Binnen JeugdzorgPlus gebruiken we START:AV op meerdere momenten:

- Voor de zorgtoewijzing: is gesloten jeugdzorg echt nodig of kan het ook lichter?
- Bij de doelbepaling: welk gedrag is het meest risicovol en moet prioriteit krijgen in de behandeling?
- Bij het in beeld brengen van de krachten en kwetsbaarheden van de jongere.
- Bij het verlenen van vrijheden en verlof: hoeveel vrijheid kan een jongere aan?
- Bij het bepalen van een vervolgtraject en afschalen: is de jongere/het gezin klaar voor een volgende stap, hoe snel kan de jongere terug naar huis?

Ontwikkelingsgericht pedagogisch klimaat met nabijheid & bescherming

Zoals gezegd, gaat het bij gesloten jeugdzorg niet om opsluiting of straf. Wat JeugdzorgPlus-jongeren gemeen hebben is dat ze tijdelijk intensieve zorg nodig hebben en een beschermend opvoedklimaat, van waaruit groei en ontwikkeling weer mogelijk wordt.

Stabilisatie: rust en veiligheid

De onontkoombaarheid van JeugdzorgPlus gaat (logischerwijs) gepaard met heftig verzet van de jongere. Omdat de jongere sterk is ontregeld, beginnen we eerst met stabiliseren. In deze stabilisatiefase maken we de leefwereld van de jongere kleiner en beperken we zijn/haar autonomie tot wat de jongere aankan. Wanneer deze aanpak goed wordt uitgelegd aan de jongere en vanuit een sterk pedagogisch kader wordt ingezet door sensitieve en responsieve professionals, dan zal de jongere overzicht, rust en veiligheid gaan ervaren. Vanuit deze stabiele situatie raakt de jongere weer voorzichtig gemotiveerd om zich in te zetten voor zijn eigen leven. Vanaf dat moment gaat de noodzakelijke behandeling van start en kan er ruimte ontstaan voor groei en ontwikkeling. We maken samen met de jongere een toekomstplan met perspectief op 4 leefgebieden: wonen, relaties, onderwijs/werk en vrije tijd. We zorgen dat de jongere in kleine, overzichtelijke stappen succeservaringen kan opdoen, waardoor zijn/haar zelfvertrouwen toeneemt en hij/zij eigen keuzes durft te maken.

Balanceren tussen bescherming en autonomie

Het gaat binnen JeugdzorgPlus om het voortdurend zoeken naar de juiste balans tussen autonomie en bescherming. Dat is overal in de jeugdzorg van belang, maar geldt nog sterker voor JeugdzorgPlus. Het gaat immers om zeer kwetsbare jongeren met een geschiedenis vol tegenslagen en faalervaringen. Nieuwe teleurstellingen kunnen hun zelfbeeld en hun vertrouwen in anderen verder aantasten. De uitdaging voor alle betrokkenen (ouders, familie, hulpverleners) is het juiste tempo te vinden waarin de jongere succeservaringen kan opdoen. Teveel bescherming of teveel oefenruimte kan opnieuw leiden tot een stagnatie van de ontwikkeling. Onze professionals maken deze afwegingen expliciet met behulp van START:AV. Zij doen dat samen met alle betrokkenen. Het is essentieel dat jongeren en hun ouders snappen waarom bepaalde besluiten worden genomen en dat deze besluiten goed worden toegelicht.

Vrijheidsbeperking afbouwen

We vinden dat een verblijf in geslotenheid niet langer moet duren dan strikt noodzakelijk. Al tijdens het verblijf wordt gewerkt aan een terugkeer naar huis of een uitstroom naar een lichtere vorm van hulp. De ouders, (gezins)voogd en/of het netwerk zijn hier nauw bij betrokken. Als de jongere laat zien dat hij/zij meer autonomie aankan en/of het netwerk in staat is om de nodige bescherming te bieden, zijn steeds minder vrijheidsbeperkende maatregelen nodig. Vaak mag de jongere al tijdens het behandeltraject op verlof naar huis of naar een school buiten het terrein. We werken actief mee aan 'schorsingen' om jongeren sneller te laten uitstromen naar een open setting of naar huis. Ook werken we mee aan 'voorwaardelijke machtigingen' om een plaatsing in JeugdzorgPlus te voorkomen.

Geïntegreerd programma op maat

De doelgroep binnen JeugdzorgPlus is zeer divers, zowel qua problematiek als ontwikkelingsniveau. Dit betekent dat een JeugdzorgPlus-instelling in staat moet zijn om iedere jongere een programma op maat te bieden dat aansluit bij zijn/haar niveau, leerdoelen en interesses. Binnen het programma is het van belang dat opvoeding, behandeling en talentontwikkeling naadloos zijn geïntegreerd. Onze instellingen beschikken over een palet aan effectieve behandelmethoden, zowel systemisch (voor het gezin) als individueel (voor de jongere). Talentontwikkeling stimuleren we met een gevarieerd vrije tijds- en onderwijsaanbod.

Onderwijs, arbeid en vrije tijd

Onderwijs en arbeidstoeleiding binnen JeugdzorgPlus-instellingen van VIGO worden verzorgd door interne vso-scholen. Leerlingen volgen daar lessen op hun eigen niveau: variërend van vmbo- en praktijkonderwijs tot mbo-entreetrajecten. Jongeren kunnen bij ons erkende certificaten en diploma's behalen waarmee ze hun schoolloopbaan, werk of dagbesteding na JeugdzorgPlus kunnen voortzetten. Er zijn ook jongeren die toestemming krijgen om buiten het terrein naar school te gaan, wanneer dat verantwoord wordt geacht. Daarnaast is het belangrijk dat jongeren een passende vrijetijdsinvulling hebben, waarin ze hun talenten kunnen ontwikkelen. Binnen onze JeugdzorgPlus-instellingen worden o.a. tal van sportieve, creatieve en/of muzikale activiteiten aangeboden.

Contextuele benadering (integrale systeemtherapie)

Kwetsbare kinderen en jongeren zijn voor hun ontwikkeling zeer afhankelijk van anderen. Met name de verbondenheid met ouders, familie en netwerk is sterk bepalend voor de ontwikkeling van een kind. Ons uitgangspunt is dat een jongere zich zoveel mogelijk moet kunnen ontwikkelen in de eigen familie/omgeving (context). Een jongere individueel behandelen heeft weinig zin als de context niet mee verandert. Daarom werken we binnen VIGO altijd vanuit een contextueel perspectief: we bekijken problemen, krachten en kwetsbaarheden in samenhang en vanuit de context. Ouders/verzorgers worden maximaal betrokken bij de behandeling van hun zoon of dochter. Ook wordt samengewerkt met andere belangrijke personen uit de context (gezinsleden, familie, school, sportclub, de wijk etc.).

Integrale systeemtherapie

Onze contextuele benadering geven we vorm met integrale systeemtherapie. Dit doen we door onze kennis over te dragen aan het netwerk (psycho-educatie), handelingsadviezen te geven en ondersteuning te bieden. We zorgen er samen met het netwerk voor dat het veilig is en dat alle betrokken opvoeders weten wat de jongere nodig heeft om zich te kunnen ontwikkelen en hoe ze dit kunnen realiseren. Binnen de integrale systeemtherapie zijn verschillende benaderingen mogelijk. Onze instellingen beschikken over diverse vormen van evidence based systeemtherapie, gezinsbegeleiding en maatschappelijk werk. Daarmee kunnen we destructieve patronen binnen gezinnen en/of het netwerk doorbreken en leren we ouders om het ouderlijk gezag op een positieve manier te herpakken.

Integrale systeemtherapie kan ertoe leiden dat jongeren minder lang in geslotenheid hoeven te blijven en sneller naar een vervolgplek of naar huis kunnen. Ook wordt integrale systeemtherapie ingezet om een opname in JeugdzorgPlus te voorkomen. Hieronder beschrijven we welke vormen van integrale systeemtherapie VIGO biedt aan gezinnen.

MST

Multi Systeem Therapie (MST) richt zich met name op de ouders/verzorgers en het netwerk. MST gaat ervan uit dat het antisociale gedrag van de jongere samenhangt met factoren van de jongere zelf, het gezin, de vriendengroep, de school en de buurt. Al deze factoren worden aangepakt. Het gezin wordt gekoppeld aan een therapeut die (op afroep) 24/7 voor het gezin beschikbaar is. De MST-behandeling duurt gemiddeld 3 tot 5 maanden. Het is voor MST niet noodzakelijk dat de jongere zélf gemotiveerd is om zijn of haar gedrag te veranderen. Het veranderen van de omgeving en het anders reageren op het gedrag van de jongere, zal ertoe leiden dat de jongere in staat is om zijn/haar gedrag te veranderen.

MDFT

MDFT (Multi Dimensionele Familie Therapie) is een intensieve gezinstherapie met 2 tot 3 sessies per week. Niet alleen de jongere, zijn ouders en eventuele gezinsleden, maar de hele leefomgeving van de jongere wordt erbij betrokken (school, familie, werk, vrije tijd en vrienden). Om te kunnen deelnemen aan de therapie is het belangrijk dat de gezinsleden een beter contact met elkaar willen.

MDFT duurt gemiddeld 6 maanden. Het resultaat is dat de problemen afnemen en er meer vertrouwen is in een toekomst met elkaar.

Gezinsbegeleiding

Gezinsbegeleiding is met name gericht op de ouder/verzorger. Dat begint al bij de pedagogisch medewerkers op de groep die ouders/verzorgers zoveel mogelijk betrekken bij de opvoeding en verzorging van het kind. Thuis, binnen het gezin, wordt gezinsbegeleiding geboden door onze gezinsmaatschappelijk werkers of ambulante gezinsbegeleiders. Vaak zijn ouders door de problemen van hun kind de ouderlijke rol kwijtgeraakt of is deze onder druk komen te staan. We leren ouders om hun rol van opvoeder en de bijbehorende verantwoordelijkheid weer op te pakken.

Oudertrainingen

Oudertrainingen worden ingezet als ouders behoefte hebben aan een verruiming van hun opvoedvaardigheden. Via een praktische training met huiswerkopdrachten leren ouders om nieuwe vaardigheden toe te passen, waardoor ze meer vertrouwen krijgen in hun rol als opvoeder. Ze ontdekken daarin bijvoorbeeld hoe ze een halt kunnen toeroepen aan het gewelddadige of destructieve gedrag van hun kind en hoe ze escalatiepatronen kunnen doorbreken.

Kwaliteit en basishouding van de professional

Het creëren van een positief en ontwikkelingsgericht opvoedklimaat is de belangrijkste uitdaging binnen JeugdzorgPlus, elke dag weer. Het stelt hoge eisen aan de kwaliteit van onze pedagogisch medewerkers en gedragswetenschappers. Jongeren en gezinnen moeten kunnen vertrouwen op de allerbeste hulp en zich veilig kunnen voelen bij ons.

Functie-eisen

In het document 'verantwoorde werktoedeling' is vastgelegd welke eisen (o.a. opleiding) we stellen aan een bepaalde functie. Voor een aantal functies moet een medewerker zich verplicht laten registreren in het Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) of het BIG-register. Onze professionals dienen verder in het bezit te zijn van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) en hun vaardigheden op peil te blijven houden. Daarom bieden we hen (bij)scholing, coaching, werkbegeleiding en intervisie.

Focus op kwetsbaarheid

Wij verwachten van onze professionals dat zij jongeren vanuit de juiste basishouding weten te benaderen. Mensen die hulp verlenen aan jongeren met ernstige gedragsproblemen hebben vaak een focus op probleemgedrag. Dat is niet vreemd, want deze jongeren zijn vaak wantrouwend en afwijzend ten opzichte van hulpverleners: zij houden hun ware gedachten en emoties vaak verborgen. Hoewel deze jongeren wel degelijk kwetsbaar zijn (beschadigd en getraumatiseerd), laten professionals zich regelmatig misleiden door hun onverschillige, zelfbepalende en agressieve gedrag. Het is belangrijk dat professionals weten hoe zij contact kunnen maken met de kwetsbaarheid van deze jongeren, ondanks de pogingen van deze jongeren om hen op afstand te houden.

De relatie centraal

Investeren in de relatie en vertrouwensband met de jongere (presentie) is cruciaal binnen JeugdzorgPlus. Presentie vormt daarom de basis voor ons pedagogisch handelen. Het betekent aansluiten bij wat zich voordoet en begrijpen wat de ander werkelijk bezighoudt. Handelen vanuit een relationele basishouding zal leiden tot een positief opvoedklimaat, waardoor de jongere eerder uit de 'vechthouding' komt. Vanuit nabijheid en vertrouwen lukt het de professional om een evenwicht te vinden tussen bescherming en autonomie.

Inspelen op basisbehoeften

De relationele basishouding 'presentie' is binnen VIGO methodisch uitgewerkt op basis van de principes van schematherapie en elementen uit de positieve psychologie. Via de methodiek SafePath (Bernstein et al., 2014) worden professionals binnen JeugdzorgPlus doorlopend getraind en gecoacht in hun benadering van jongeren. Ze krijgen een theoretisch kader aangereikt om gedragsproblemen te begrijpen en in te spelen op de onderliggende basisbehoeften van de jongeren. Daarmee wordt de basis gelegd voor een veilig, positief en ontwikkelingsgericht behandelklimaat. Recente onderzoeksbevindingen (Van Wijk-Herbrink et al.) laten zien dat training en coaching met SafePath leiden tot een verbetering van het behandelklimaat en een vermindering van repressief handelen (fysiek beperken, afzonderen en overplaatsen naar een andere groep).

Omgaan met vrijheidsbeperking

Binnen JeugdzorgPlus willen we voorkomen dat vrijheidsbeperkende maatregelen worden ingezet om controle te krijgen over een jongere of vanuit pedagogische onmacht. Dat vereist dat professionals beschikken over voldoende zelfcontrole, zelfreflectie en support. VIGO investeert daarom voortdurend in scholing en deskundigheidsbevordering van zijn medewerkers. De-escalerend werken, een gestructureerde risicotaxatie (START:AV) en SafePath behoren daarom tot ons standaard scholingsprogramma. Ook tijdens intervisie is hier aandacht voor. We leren onze professionals om steeds weer de juiste balans te vinden tussen sensitieve responsiviteit/ ondersteuning en begrenzing/sturing.

Koel brein bij complexe gedragsproblemen

Het behandelen van jongeren met complexe gedragsproblemen kan soms leiden tot extreme en heftige incidenten waarbij het gedrag van een jongere zo destructief of levensbedreigend wordt (bijv. zelfverminking en suïcidepogingen) dat professionals hierdoor sterk worden geraakt. Heftig zelfdestructief gedrag kan professionals, teams en organisaties flink ontregelen. We zijn ons ervan doordrongen dat werken met de meest complexe doelgroep betekent dat we (zelf)destructief gedrag bij jongeren niet altijd kunnen voorkomen. Wel is het belangrijk dat onze professionals optimaal ondersteund worden om onder dergelijke extreme omstandigheden rustig te blijven en empathisch/sensitief te blijven reageren naar de jongere. Vanuit VIGO ondersteunen wij onze professionals om het 'koele brein' te bewaren. We organiseren back up zodat een medewerker niet te lang met dezelfde complexe cliënt hoeft te werken. VIGO-breed organiseren wij een kring van interne collega's die ondersteuning bieden aan teams die te maken hebben met ernstige incidenten.

Inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen

VIGO streeft ernaar om de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen (zoals gedwongen afzondering) tot een minimum te beperken. Vrijheidsbeperking frustreert de psychologische basisbehoefte (autonomie) van een jongere en staat behandeling in de weg. We willen dat jongeren in een zo normaal mogelijke omgeving kunnen opgroeien en we willen hen voorbereiden op een zelfstandig leven in de maatschappij. Onze uitgangspunten hierbij zijn:

- Vrijheidsbeperkende maatregelen worden zoveel mogelijk voorkomen of vermeden, door het creëren van een positief opvoedklimaat (de-escalerend werken, SafePath).
- Vrijheidsbeperkende maatregelen worden alleen toegepast uit het oogpunt van de veiligheid (van een jongere of anderen).
- Er wordt altijd eerst gekeken naar alternatieven (zoals een blokje wandelen of even sporten). Deze alternatieven worden vooraf met de jongere besproken en vastgelegd in het toekomstplan.
- Maatregelen worden altijd individueel ingesteld (per jongere op maat, dus geen generieke maatregelen).
- De beslissing tot het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen ligt hoog in de organisatie, wordt altijd getoetst door de behandelcoördinator en direct geëvalueerd zodat we hiervan kunnen leren.

Het streven van de sector om de vrijheidsbepalende maatregelen terug te dringen heeft geleid tot het onderzoeksproject 'Ik laat je niet alleen' in opdracht van Jeugdzorg Nederland (2019). VIGO neemt deel aan Kwaliteitskringen waarin best practices worden besproken met andere JeugdzorgPlus-instellingen.

Rechten van jongeren en cliëntparticipatie

Om kwalitatief goede zorg te kunnen bieden, is het een vereiste dat binnen onze instellingen voldoende kennis en expertise aanwezig is over het juridisch kader van JeugdzorgPlus. Binnen VIGO worden de rechten van jongeren gewaarborgd volgens wettelijke kaders. Iedere JeugdzorgPlus-instelling beschikt over een jurist, een vertrouwenspersoon voor jongeren, een klachtencommissie en een jongerenraad.

Lerende organisatie

Onze JeugdzorgPlus-instellingen stellen zich op als lerende organisaties. Wij willen leren van jongeren en hun ouders en daarom vragen wij hen feedback ten aanzien van de instelling, de professionals en de behandeling. We staan open voor kritiek, trekken er lering uit en gebruiken kritiekpunten om onze processen en cultuur te verbeteren. Onze behandeltrajecten worden structureel geëvalueerd, al dan niet op initiatief van cliënten. We gebruiken erkende onderzoeksmethoden, zoals Prisma en SIRE, om incidenten te analyseren en ervan te leren.

Kleinschalige opvang en differentiatie

Jongeren in JeugdzorgPlus hebben recht op een verblijf dat aansluit bij wat ze nodig hebben en aankunnen. We vinden het belangrijk dat jongeren binnen onze beschermende setting een zo gewoon mogelijk leven kunnen leiden. Dat doen we met kleinschalige opvang op het terrein. De jongeren verblijven bij ons in kleine groepen, gaan overdag naar school, beoefenen hobby's en ontmoeten er leeftijdsgenoten. Hun ouders worden maximaal betrokken bij de opvoeding.

Onderwijs en talentontwikkeling

Differentiatie en maatwerk is terug te vinden in ons brede onderwijs- en activiteiten aanbod. Iedere jongere krijgt direct na binnenkomst onderwijs. In het begin volgt een jongere onderwijs en vrijetijdsbesteding op de groep. Zodra de jongere er aan toe is (dit is soms al binnen enkele dagen) mag hij/zij op het terrein naar school en naar clubs/activiteiten. Voor de jongeren die dit nog niet aankunnen wordt onderwijs georganiseerd in de nabijheid van de groep. Er zijn ook jongeren die – als het goed gaat – toestemming krijgen om buiten het terrein naar school te gaan.

Differentiatie

Onze instellingen bieden ook differentiatie en maatwerk door specifieke doelgroepen apart van elkaar op te vangen en te behandelen. Zo beschikken we over een aparte meisjesgroep voor meisjes die slachtoffer zijn geweest van uitbuiting door jongens. Het pedagogisch klimaat en de mate van bescherming/beveiliging kan per groep en per jongere variëren, maar we zorgen altijd dat een jongere voldoende ruimte heeft voor activiteiten, ontmoeting en contact. Dat is ook zichtbaar binnen onze High Intensive Care (ZIKOS) waar jongeren worden behandeld die kampen met ernstig zelfdestructief en suïcidaal gedrag. Zij worden weliswaar intensief beveiligd, maar kunnen binnen de aangepaste omgeving toch meedoen aan (onderwijs)activiteiten en contact hebben met leeftijdsgenoten. Er zijn binnen en tussen onze instellingen veel mogelijkheden om op- en af te schalen, afhankelijk van wat een jongere aan kan.

Schaalgrootte

Wanneer jongeren met gedragsproblemen samenleven op één terrein brengt dat ook risico's met zich mee. Jongeren kunnen elkaar negatief beïnvloeden of belast worden met elkaars problematiek.

Ondanks deze risico's is VIGO ervan overtuigd dat enige schaalgrootte een voorwaarde is voor kwalitatief goede JeugdzorgPlus. De voordelen van opvang en behandeling op één terrein zijn helder: De schaalgrootte maakt differentiatie en individueel maatwerk mogelijk op het gebied van onderwijs, behandeling en vrijetijdsbesteding.

- Jongeren kunnen, met de juiste begeleiding, steun vinden bij elkaar (lotgenotencontact).
- Jongeren kunnen in positieve zin van elkaar leren: jongeren (ervaringsdeskundigen) die verder zijn in hun traject en al positieve stappen hebben gezet, hebben een voorbeeldfunctie naar andere jongeren.
- Er zijn voldoende mogelijkheden om toezicht en veiligheidsmaatregelen te organiseren.
- Kennis en expertise (t.a.v. behandeling en opvoeding) worden gebundeld en nabij aangeboden.

Warme overdracht

Binnen JeugdzorgPlus wordt (tijdelijk) intensieve zorg geboden die niet in de wijk geboden kan worden. Na afloop van een traject is het voor veel jongeren weer mogelijk om uit te stromen naar huis of naar een vorm van kleinschalige opvang in de wijk. Zowel bij de opname als bij de uitstroom wordt intensief samengewerkt met behandelaars en begeleiders in het voor- en na-traject. Daarin is ook de warme overdracht naar school voorzien. Onze verantwoordelijkheid stopt niet bij het einde van de gesloten machtiging. Om herhaald beroep te voorkomen, is het van belang om snel te kunnen schakelen. Onze professionals zijn beschikbaar voor consultatie (en waar nodig een nachtje logeeropvang). We vinden het belangrijk dat de vervolgvoorziening of het gezin kunnen terugvallen op onze expertise, ook bij een schorsing of voorwaardelijke machtiging. Waar het om gaat, is dat zij goed zijn toegerust om de situatie (weer) aan te kunnen.

Gebouwen

De gebouwen van JeugdzorgPlus moeten aan de hoogste kwaliteitsstandaard voldoen. Onze High Intensive Care (HIC) voldoet aan de hoogste en nieuwste eisen van GGZ Nederland, waarbij zelfs in afzondering optimaal contact en zelfcontrole mogelijk blijft voor een jongere.

Onderzoek, innovatie en samenwerking

Binnen JeugdzorgPlus bieden we hooggespecialiseerde zorg. Dat betekent dat we investeren in evidence based behandelmethodieken en samenwerken met de wetenschap om onze effectiviteit verder te verhogen.

Psychiatrische zorg

Steeds meer jeugd wordt dichtbij huis behandeld. De jongeren die wél bij ons terecht komen, zijn van een zwaardere categorie dan vroeger. Circa 90% van de jongeren is gediagnosticeerd met één of meer psychiatrische stoornissen. Deze jongeren hebben recht op goede psychiatrische zorg. Om die reden bieden we een zeer uitgebreid behandelaanbod en werken we nauw samen met jeugdpsychiaters (al dan niet bij ons in dienst). Samen met de jeugd-ggz en de verslavingszorg werken wij actief aan oplossingen voor de problemen van de doelgroep. Ook maken onze JeugdzorgPlus-instellingen gebruik van de expertise van moederorganisatie VIGO, met name op het gebied van jeugd(ggz) en forensische psychiatrie.

Wetenschappelijk onderzoek

In samenwerking met universiteiten doen wij onderzoek naar effectieve behandelmethodieken. Zo is een van onze gedragswetenschappers in 2018 gepromoveerd op 'Schematherapie bij jongeren met externaliserende gedragsproblemen'. In 2020 volgt een promotie op het risicotaxatie-instrument START:AV aan de Universiteit van Maastricht. Tevens doen wij onderzoek naar ons triage-instrument RISQ-SV, waarmee we wijkteams en gemeenten ondersteunen in het screenen van risico's om

matched care te faciliteren en om tijdig en verantwoord alternatieven voor JeugdzorgPlus te kunnen inzetten. Daarnaast participeren we actief in de Academische Werkplaats Jeugd van de Radboud Universiteit Nijmegen (Inside Out), zijn we nauw betrokken bij de opzet van een Academische Werkplaats Jeugd aan de Universiteit Maastricht en participeren we in de Academische Werkplaats van de Universiteit Tilburg (Tranzo).

Uithuisplaatsing voorkomen

In Nederland hebben we afgesproken dat minder jongeren in JeugdzorgPlus terecht moeten komen. Vanuit onze expertise met deze complexe doelgroep adviseren we het voorliggend veld over de mogelijkheden om een uithuisplaatsing te voorkomen. Onze professionals nemen deel aan overlegtafels en ondersteunen bij triage waarin naar oplossingen wordt gezocht om opnames in JeugdzorgPlus te voorkomen. Ook werken we actief mee aan voorwaardelijke machtigingen. Binnen VIGO ontwikkelen we innovatieve (ambulante) zorgvormen om een uithuisplaatsing te voorkomen of verkorten. 'Back on Track' is een voorbeeld van een intensief ambulante gezinsprogramma, dat zich richt op het hele gezin en belangrijke personen uit het netwerk. Het speelt zich af bij de jongere thuis, aangevuld met een oudertraining en ervaringsgericht programma in de Ardennen, voor het hele gezin. Ook met MST en MDFT kunnen wij uithuisplaatsingen voorkomen of verkorten. De therapie is gezinsgericht en wordt thuis aangeboden.

Kortere verblijfsduur

VIGO streeft naar een zo kort mogelijke verblijfsduur voor de jongere. Daarin slagen we door ouders zo veel mogelijk bij de behandeling te betrekken. Veel jongeren mogen al tijdens het traject oefenen met thuis wonen. Het risicotaxatie-instrument START:AV helpt ons om hierin verantwoorde beslissingen te nemen. We werken actief mee aan schorsingen om jongeren sneller te laten uitstromen naar een open setting of naar huis. Binnen de keten maken we afspraken om snel te kunnen op- en afschalen.

Kwaliteit en duurzame resultaten

VIGO gaat voor kwaliteit en duurzame resultaten. We streven naar een landelijke benchmarking, zodat instellingen van elkaar kunnen leren. Data worden op diverse manieren gemeten, met behulp van landelijk overeengekomen diagnostische instrumenten. Door bijvoorbeeld gebruik te maken van BergOp software zijn doelgroepanalyses over jaren mogelijk. Daarnaast zijn we actief betrokken bij de Landelijke Databank Jeugd (LDJ) waarin data worden verzameld voor onderzoek en analyses. Voorheen gebeurde dit in de Monitor JeugdzorgPlus; deze data worden nu omgezet naar de LDJ. Er zijn binnen het Samenwerkingsverband Effectieve Jeugdhulp Nederland (SEJN) afspraken gemaakt over welke data we meten en bewaren. Ook de uitkomsten van het risicotaxatie-instrument START:AV worden in een database vastgelegd, zodat de kern van JeugdzorgPlus (risico's behandelen) in beeld is.

Investeringsen

Om jongeren in JeugdzorgPlus duurzaam te kunnen helpen, zijn investeringen nodig. Investeringsen om de beste professionals aan te trekken, om de behandelduur optimaal te houden en om het zorgaanbod verder te differentiëren. Om deze jongeren effectief te kunnen helpen is investering en commitment nodig van de overheid en de samenleving. Door te investeren in deze kwetsbare doelgroep kunnen we jongeren en de samenleving op termijn grote problemen en hoge kosten besparen. In één keer het goede doen is uiteindelijk altijd goedkoper dan een opeenstapeling van korte hulptrajecten die achteraf toch niet voldoende blijken. Wanneer we deze jongeren goed terugbrengen in de maatschappij, zal er op den duur minder een beroep worden gedaan op vervolghulp en minder sprake zijn van schuldsanering, werkloosheid, overlast op straat, middelenmisbruik, criminaliteit en tbs. En dat willen we, in samenwerking met gemeenten en ketenpartners, zien te bereiken.

Geraadpleegde literatuur

Proefschrift: 'Schema Therapy in adolescents with externalizing behavior problems: Bridging theory and practice'. M. van Wijk-Herbrink, Maastricht (2018).

'Krachten en Kwetsbaarheden bij Jongeren: Gestructureerde Risicotaxatie met de START:AV' in Kind & Adolescent Praktijk (2018, nr. 2, pp. 28-35).

Eindrapport 'Ik laat je niet alleen'. Een gezamenlijk onderzoeksproject naar het verminderen van gedwongen afzonderen in JeugdzorgPlus. Academische werkplaats risicojeugd in opdracht van JeugdzorgNederland (2019).

Actieplan 'De best passende zorg voor kwetsbare kinderen', VNG (2019).

Factsheet 'Terugdringen vrijheidsbeperkende maatregelen', IGJ (2019).

Boek 'Jij hebt de sleutel – naar humane jeugdhulp zonder separeren'. T. van Uffelen & P. Dijkshoorn (2019).

Speerpuntenagenda over de residentiële jeugdzorg, NJI (2019).

Rapport 'Uithuisgeplaatst en dan?', Defence for Children, (2019).

www.vigogroep.nl